

Prof. JEFFREY D. SACHS

Büyümeyi Korumak İçin Kaynakları Korumak

Küresel ekonomik kalkınmanın devamı için yeni bir küresel büyüme stratejisine ihtiyaç var. Asıl mesele; dünya ekonomisinin bu denli büyüyerek daha önce hiç olmadığı kadar sınırları zorlaması. Dünyada 6,7 milyar kişi bulunmakta ve nüfus, özellikle en yoksul ülkelerde her yıl yaklaşık 75 milyon artarak büyümeye devam etmekte.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde küresel ekonomik büyüme ile enerji, besin, toprak ve su gibi küresel kaynaklara yönelik yoğun kısıtlamaları bir araya getirebilmek çağımızın çok önemli bir sorunu. Yükselen talep, sınırlı küresel kaynakları zorladığından yalnızca besin ve enerji gibi temel ürünlerin değil metal, işlenebilir toprak, tatlı su ve büyümeyi etkileyecek diğer önemli etkenlerin de fiyatları tüm dünyada artmakta. Tüm dünyada ekonomik büyüme, fıçı başına 135 dolarlık yağ ve geçen sene iki katından fazla artan tahıl fiyatlarının baskısıyla yavaşlamakta.

Küresel ekonomik kalkınmanın devamı için yeni bir küresel büyüme stratejisine ihtiyaç var. Asıl mesele; dünya ekonomisinin bu denli büyüyerek daha önce hiç olmadığı kadar sınırları zorlaması. Dünyada 6,7 milyar kişi bulunmakta ve nüfus, özellikle en yoksul ülkelerde her yıl yaklaşık 75 milyon artarak büyümeye devam etmekte. Dünyanın farklı yerlerindeki fiyat seviyelerine göre belirlenmiş kişi başına yıllık harcama ortalamaları yaklaşık on bin dolar, toplam harcama

ise 67 trilyon dolar.

Tabii ki zengin ve yoksul ülkeler arasında büyük bir uçurum var ve bu rakam zengin ülkelerde kişi başına 40 bin dolar iken yoksul ülkelerde aşağı yukarı bin dolar. Fakat pek çok yoksul ülke, (en bilindik Çin ve Hindistan) geçen yıllarda etkili teknolojiler geliştirerek olağanüstü bir ekonomik büyüme yakalamıştı. Sonuç olarak, son yıllarda dünya ekonomisi yılda yüzde beşlik bir oranda büyümeye devam etmekte. Bu oranla, 14 sene içinde dünya ekonomisinin kendisini ikiye katlaması beklenmekte. Eğer bu, temel büyüme gereksinimleri, yeterli düzeyde kalırsa ve insanların sebep olduğu iklim değişimi önlenbilirse bu mümkün. Tam tersi bir durumda yani, hayati gereksinimlerin kaynağı kısıtlanır veya iklim sabitlenemezse fiyatlar da aşırı derecede yükselecek, sanayi üretimi ve tüketici harcaması düşecek ayrıca dünya ekonomisinin büyümesi yavaşlayacak belki de durma noktasına gelecek.

GELECEĞE YÖNELİK KAYGILAR HAKLI MI?

Birçok serbest piyasa ideologu, doğal kaynak kısıtlamalarının küresel büyümede mühim bir yavaşlamaya sebep olacağı düşüncesine gülüp geçmektedir. Özellikle besin ve enerji konusunda ihtiyaç duyulan kaynakların tükenmesi korkusunun 200 senedir süregeldiğini ve hiçbir zaman da bu duruma boyun eğilmediğini söylemekte. Ayrıca harcamalar, nüfustan çok daha hızlı bir biçimde çoğalmakta.

Bu görüşte doğruluk payı var. Daha iyi teknolojiler, geçmişte yaşanan ağır kaynak kısıtlamalarına rağmen dünya ekonomisinin büyümesine izin verdi. Ancak, bu basit serbest piyasa iyimserliği en az dört sebepten dolayı geçerliliğini yitirmekte.

Öncelikle; tarih, kaynak kısıtlamalarının küresel ekonomik büyümeyi nasıl engelleyebildiğini çoktan gösteriyor. 1973 senesindeki yükselen enerji fiyatlarının ardından, yıllık küresel büyümede 1960 ve 1973

Jeffrey Sachs, Columbia Üniversitesi'nde Ekonomi Profesörlüğü ve Dünya Enstitüsü'nde Direktör görevini yürütmektedir.

yılları arasında saptanan oran yüzde beşten 1973 ve 1989 yılları arasında yüzde üçe düşmüştü.

İkinci sebep ise, dünya ekonomisinin geçmişe göre daha büyük ve dolayısıyla da temel eşya ve enerji gereksinimlerinin aynı oranda fazla olması.

Üçüncü sebep olarak da, bir zamanlar var olan düşük fiyatlı seçeneklerin çoğunu kullanıp çoktan birtirmiş olmamız gösterilebilir. Düşük fiyatlı yağ hızla tüketilmekte. Aynı şey yeraltı suyu için de geçerli. Toprak da gittikçe azalmakta.

Son olarak, geçmişteki teknoloji hevesimiz aslında doğal kaynakları hiç de korumadı, aksine insanlığın bu kaynakları ortaya çıkarıp düşük bedellerle kullanmalarını sağladı, böylece kaynakların da tükenmelerini hızlandırdı.

ALTERNATİF TEKNOLOJİLER İÇİN İŞBİRLİĞİ

İleriye bakacak olursak, dünya ekonomisi, enerji, su ve toprak gibi kaynakları koruma altına alacak veya bugüne göre daha düşük bedelli yenilenebilir enerji biçimleri kullanılmasını sağlayacak alternatif teknolojilerin (güneş ve rüzgâr gücü gibi) ortaya çıkarılmasına ihtiyaç duyacak. Bunun gibi birçok teknoloji bulunmakta ve hatta daha iyileri de geliştirilebilir. Bir önemli problem ise; alternatif teknolojilerin şu an kullanılmakta olan kaynak tüketici teknolojilerden çok daha pahalı olması.

Örneğin, tüm dünyadaki çiftçiler alışlagelmiş sulamadan; ekin mahsullerini korurken veya yükseltirken doğrudan her bitkiye su taşıyan bir çeşit tüp serisi kullanan damla sulamaya geçerek su kullanım miktarlarını azaltabilirler. Ancak, damla sulamaya yapılan yatırım genel olarak az etkili sulama yöntemlerinden daha pahalı. Yoksul çiftçiler buna yatıracak sermayenin sıkıntısını veya su doğrudan halka açık kaynaklardan alınıyor ya da hükümet kullanımını sübvansede ediyorsa bu işlemi yapmak için teşvik sıkıntısı çekebilirler.

Benzer örneklerle sıkça rastlanabilir. Daha büyük yatırımlarla tarla mahsullerini çoğaltıp binaları ısıtma ve soğutmada kullanılacak enerjiyi azaltmak, araçlar için daha yüksek yakıt verimi elde etmek ve daha fazlası mümkün olacak. Araştırma ve geliştirmeye yapılacak yeni yatırımlarla hâlâ teknolojiye daha ileri gelişmeler elde edilebilir. Fakat piyasa sinyalleri doğru teşviki vermediğinden ve hükümetler de bu teknolojilerin kullanımlarını geliştirip yaygınlaştırmak için yeterli derecede iş birliği sağlamadıklarından yeni kaynak koruma teknolojileri yeterli miktarda yapılamamakta.

Kaderi piyasalara ve hükümetleri seyrekleşen yağ ve besinler için rekabet etmeye bırakarak, var olan seyrimizde devam edersek, küresel büyüme, kaynak kısıtlamalarının baskısıyla yavaşlayacaktır. Fakat tüm dünya, kaynak koruma teknolojileri ve yenilenebilir enerji kaynaklarının araştırılması, geliştirilmesi, uygulanması ve yayılmasında iş birliği yaparsa hızlı ekonomik süreci sağlamaya devam edebileceğiz.

Başlangıç için iyi bir seçim olan iklim değişimi görüşmeleri artık uygulanmaya hazır. Zengin dünya, teknoloji gelişimi için geniş bir program (yenilenebilir enerji, yakıtta verim sağlayan araçlar ve yeşil binalar) ve gelişmekte olan ülkelere yönelik bir teknoloji transferi programı finanse etmeyi üstlenmeli. Böyle bir sorumluluk, yoksul ülkelere önemli bir güven duygusu verecek ve iklim değişikliği kontrolü uzun vadeli ekonomik gelişmeye engel olmayacak.

Zengin dünya, teknoloji gelişimi için geniş bir program (yenilenebilir enerji, yakıtta verim sağlayan araçlar ve yeşil binalar) ve gelişmekte olan ülkelere yönelik bir teknoloji transferi programı finanse etmeyi üstlenmeli. Böyle bir sorumluluk, yoksul ülkelere önemli bir güven duygusu verecek ve iklim değişikliği kontrolü uzun vadeli ekonomik gelişmeye engel olmayacak.